

nu nog steeds wordt gebruikt om cultuur te bevorderen, was ook in de 19de eeuw al geldig: om investeerders te lokken moest de stad een aangenaam woonklimaat hebben en daar hoorde cultuur bij. Het raadslid Dunlop zei in 1855: 'Wanneer men de ingezetenen en het kapitaal hier wil houden, dan moet men het verblijf hier ter stede zoo aangenaam mogelijk maken'.

De initiatiefnemer van het plan voor een eigen opera- en toneelgezelschap, W.F. Thooft, gebruikte een nog directer economisch argument om Rotterdammers over te halen geld in de onderneming te steken. Hij 'irriteerde hun gevoeligste zenuw, namelijk die van hun "Pfennigfuchser"-instinct. 't Is toch zonde, rekende hij voor om zijn theaterplan er in te praten, dat de gezelschappen van buiten te Rotterdam een honderdduizend gulden per jaar opstrijken die ze niet in Rotterdam uitgeven aan eten, drinken, kleren en huishuur. En hij begon zijn wervings-circulaire van 28 januari 1860 met de voor die tijd nogal pikante verzekering, dat inzonderheid de dramatische kunst en de toonkunst een belangrijk onderdeel van de staathuishouding vormen, meer in het bijzonder in de grote steden'⁶⁰).

In Rotterdam leeft een soort verantwoordelijkheidsgevoel voor het nationale toneel. We zagen dit al, toen de schouwburgcommissarissen Ward Bingley in bescherming namen tegen de Franse overheerser. Men had Bingley's rebellie bijzonder weten te waarderen. 'Het nationale tooneel heeft krachtig medegewerkt tot ontwikkeling van goede zeden, vaderlandsliefde en beschaving. En later, toen wij in den Franschen tijd opgehouden hadden een zelfstandig volk te zijn, toen deed het tooneel veel om den nationaalen geest staande te houden.'

Deze woorden sprak de heer H. van Rijckevorsel in een gemeenteraadszitting in 1855. Hij wilde er mee bereiken, dat het nationale toneel uitgesloten werd van de belasting op openbare gemakkelikheden van tien procent, waarover vergaderd werd. Deze vergadering is interessant, omdat we door uitspraken van verscheidene raadsleden veel te weten komen over het standpunt van het gemeentebestuur ten aanzien van het toneel.

De discussie begon met een rapport omtrent de belasting. Daarin meende de rapporterende commissie 'het verzoek van directeuren van den Koninklijken Hollandschen Schouwburg te 's Gravenhage, om verhooging van subsidie niet te mogen ondersteunen en u dus te moeten raden, vooralsnog dat verzoek, strekkende om de jaarlijkschen toelage van f 1.000,— te vermeederen en te brengen